

καὶ ζεμενδέρ (μέγας κτηματίας)· εἶχε κληρονομήσει υἱοθετηθεὶς τὴν περιουσίαν τοῦ παλαιοῦ μας γείτονος Γυζρού, τὴν ὁποίαν ἤρπασεν ὁ Κ. Λίστερ, δικαστὴς τότε εἰς Ἄγραν, λέγων ὅτι αὐτὴ ἀνῆκε δικαιοματικῶς εἰς τὴν Ἑταιρείαν. Συνθήσια ἐπεκράτει εἰς τὴν οἰκογένειάν μας νὰ ἀνατρέψωσι μόνον μίαν κόρην, ἀλλὰ τὴν ὑπάνδρευαν, καὶ ἐπανηγύριζαν τοὺς γάμους τῆς εἰς τρόπον ἀντάξιον μεγάλῃς φυλῆς· ὁ Κ. Ἰάξων ὅμως κατέκρινε τὴν συνθήσιαν αὐτήν, καὶ τοσοῦτον ἐνήργησεν ἐναντίον τῆς, ὥστε οἱ γονεῖς ἐφοβήθησαν, καὶ ἔκτοτε ἀνατρέφουν ὅλας τὰς θυγατέρας. Ὅταν ὁ πατὴρ μου ἀπέθανεν ἡ μάνα μου ἐπεθύμει νὰ καῖ, κατὰ τὴν συνθήσιαν τῶν προγόνων μας, διὰ ν' ἀπολαύσῃ ἡ οἰκογένειά μας τιμὴν καὶ δόξαν καὶ εἰς τοῦτον καὶ εἰς τὸν ἄλλον κόσμον· ἀλλ' ὁ κύριος ἱεροκήρυξ, ὁ ὁποῖος καὶ αὐτὸς εἶναι Ἰάξων, εἶπε τότε ὥστε ἡ μάνα μου ἐφοβήθη, καὶ ὅταν ἤναψαν τὴν πυρὰν δὲν ἠθέλητε νὰ καῖ. Ἄκουσε λοιπὸν τώρα ποῖα κακὰ συνέβησαν εἰς τὴν οἰκογένειάν μου ἐξ αἰτίας τῆς μεταλαβήσεως τῶν χοίρων αὐτῶν οἱ ὁποῖοι τρώγουν ἀπὸ ὅλα. Ὁ πατὴρ μου, ἀρῶν ἐγμυνώθη ἀπὸ τὴν περιουσίαν του, δὲν εἶχε πλέον πῶς νὰ προσφέρῃ τὰ συνήθη εἰς τοὺς ναοὺς, καὶ διὰ τοῦτο ἐπαύσαν τὸν ὑπολήπτωνται καὶ οἱ ἄνθρωποι καὶ οἱ Θεοί. Οἱ ἀδελφοί μου, στερηθέντες τὴν κληρονομίαν των, ἐβιάσθησαν νὰ λάθωσι θέσεις κατωτέρας τῆς φυλῆς των· αἱ ἀδελφί μου, ἐπειδὴ δὲν εἶχε πλέον ὁ πατὴρ μου τοὺς τρόπους νὰ κάμῃ τὰ ἐξοδα τῶν γάμων, ὑπάνδρευθησαν ἄνθρώπους εὐτελεῖς, καὶ ἐγὼ ἐγεῖνα παρῖα, πίνουσα ἀπὸ τὰ ἀγγεῖα ἀπὸ τὰ ὁποῖα πίνουν ὅλοι, καὶ περιπατοῦσα μὲ πρόσωπον ἀσκεπές. Ἡ δὲ μάνα μου, τοσοῦτον ἐκαταφρονήθη ἀπὸ τοὺς γείτονας, ὥστε μὴ δυναμένη πλέον νὰ ζῆσθαι ἐπεσεν εἰς τὸν ποταμόν, προσφερθεῖσα θυσία εἰς τὴν θεὰν Δούργαν ἢ ὁποία δὲν ἀποβάλλει τοὺς ἀκαθάρτους. Ἐλευῖσα αὐτὴν ἡ θεὰ ἔβαλε τὴν ψυχὴν τῆς εἰς τὸ σῶμα τοῦ ὄφειδιου, καὶ αὐτὴ μὲ ἔστειλε τὸν κοβρὰν διὰ νὰ ἐκδικηθῶμεν τέλος πάντων τὴν οἰκογένειαν αὐτὴν ἢ ὁποία μόνον βουπιέδας λατρεύει, καὶ πιστεύει ὅτι μὲ βουπιέδας ἡμπορεῖ ν' ἀγοράσῃ οὐρανὸν καὶ γῆν. Τώρα, κύριε, πλήρωσε ὅ,τι ὑπεσχέθης, ἐπειδὴ ἐπῆρα τὸν κοβρὰν καὶ εἶπα τὴν ἀλήθειαν.

» Δὲν ἀπεκρίθην τίποτε εἰς τὴν ἀθῶν ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ ἱεραπόστολοι ἀνέθετον τόσῳ μεγάλῃς ἐλπίδας. Ἐλαβε τὸν μισθὸν βουπιέν τῆς, καὶ ἀπῆλθεν ἡσύχως εἰς τὸ δωμάτιόν τῆς. Ὁμολογῶ δὲ ὅτι δὲν ἐκοιμήθη τὴν νύκτα ἐκείνην. Ὅτε ἐξημέρωσεν ἡ Ζελλὴ δὲν εὐρέθη. Οὔτε ἡ οἰκοδέσποινα, οὔτε οἱ ὑπηρέται ἤξευρον τί ἐγεῖνε. Τὴν προτεραίαν εἶχεν ἐκπληρώσει, κατὰ τὸ σῆνθηες, τὰ χρέη τῆς, καὶ τὸ ἑσπέρας ὑπῆγε νὰ κοιμηθῇ. Τὸ δωμάτιόν τῆς ἦτον ἀνέπαφον, μόνον τὰ καλῆτερά τῆς ἐνδύματα καὶ τὰ στολίδια τῆς ἔλειπον. Ἐγὼ δὲ ἀπεφάσισα νὰ τηρήσω τὴν ὑπόσχεσίν μου, καὶ νὰ μὴ ἀνοίξω τὸ στόμα μου πρὸ τῆς παρελεύσεως δύο ἡμερῶν διηγήθην ὅμως τὸ πρᾶγμα εἰς τινὰ συμ-

πατριώτην μου, οἰκειότατον φίλον μου, ὁ ὁποῖος ἐγνώριζε καλῶς τὸν τόπον ὡς πρὸ δεκαπέντε ἐτῶν ἐμπορευόμενος μέταξεν εἰς Ἄγραν.

» Πίστευσόν με, μὲ εἶπε, μὴν εἴπῃς λέξιν· γνωρίζω ὀλίγον τοὺς Ἄγγλους· θὰ σὲ μεμψθοῦν φρικτὰ ὅτι δὲν ἐρανέρωσες εὐθὺς τὸ πρᾶγμα καὶ ὅ,τι εἶδες διὰ τῆς χαραγῆς τῆς ψιάθου. Ἠξέσω καὶ ἐγὼ; Ἴσως ἐπὶ τέλους καὶ δὲν σὲ πιστεύουν, καὶ ἂν ἡ ἀνάληψις τῆς Ζελλῆς δὲν βλάβῃ ἄλλως πῶς τὴν ὑπόληψίν σου, θὰ σὲ κατηγορήσουν ὅτι εἶσαι κρυφὸς Ἰησονίτης, καθόσον μάλιστα οἱ Ἰάξωνες εἶναι ἀστυρότατοι προτεστάνται. Ἐὰν θέλῃς εἰδοποιήσῃς τὴν οἰκογένειαν διὰ γράμματος ἀνω-νύμου.

» Ἀκολουθήσας τοῦ φίλου μου τὴν συμβουλὴν ἔστειλα τὸ γράμμα· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἦν ἐκ τῶν οἰκειῶν τῆς οἰκογενείας δὲν μὲ εἶπον τίποτε.

» Ἡ οἰκοδέσποινα ἐλυπήθη εἰς ἄκρον διὰ τὴν φυγὴν τῆς θεραπαινίδος τῆς, ὁ δὲ Κ. Ἰάξων ἔβαλεν εἰς κίνησιν, ἀλλ' ἐπὶ ματαίῳ, ὁλόκληρον τὴν Ἀστυνομίαν. Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἔμαθον καὶ τοὶ ἄλλοι συμπληρωτικὸν τῆς ἱστορίας ταύτης, ἀφορῶν ἰδίως ἐμὲ· ἤξευρες δικτὶ ἡ Ζελλὴ μ' ἔσωθεν ἀπὸ τὸν κοβρὰν; ὄχι μόνον διὰ νὰ κερδήτῃ μισθὸν βουπιέν, ἀλλὰ διότι ὁ ἀδελφός τῆς, ἔμπορος εἰς Ἄγραν, μ' ἐπῶλει συνήθως διάφορα μικρὰ πρᾶγματα δι' ἐμὲ καὶ τοὺς εἰς Εὐρώπην φίλους μου· καὶ ἐπειδὴ τὸν ἐχρεώστουν κάτι τι ἡ ἀδελφὴ του μ' ἔσωσε.

» Μετὰ μίαν ἐβδομάδα ἦλθον τὰ παιδία καὶ τὰ ἐξωγράφισα· ἀργότερον δὲ εἶδον καὶ τὴν Ζελλὴν εἰς Δελὶ ὁμοῦ μὲ βουγιαδέρας. Τὸ ἐπόμενον καλοκαίριον ἔμαθον ὅτι τὰ δίδυμα ἀπέθανον εἰς τὴν ἐξοχὴν τοῦ πατρὸς των διακασθέντα ἀπὸ ὄφειδιον, καὶ ἔκτοτε δὲν ἐξηπλώθη εἰς κλίνην Ἰνδικὴν πρὶν καλῶς παρατηρήσω ὑπὸ τὸ προσκέφαλόν μου. »

ΟΛΙΓΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

περὶ τῆς ποιήσεως τῶν Ἑπτανησίων καὶ μάλιστα περὶ τῶν ποιημάτων τοῦ Ἰουλίου Τυράλλου καὶ Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου.

—οοο—

Τίνων λαῶν παθήματα δύνανται νὰ συγκριθῶσι πρὸς τὰ παθήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους;

Μόνη ἡ ἀδελφὴ Ἑπτάνητος, εἰ καὶ ξενοκρατεῖται, εἶχε τὴν μοῖραν ὀλιγώτερον σκληράν. Κειμένη ὡς τις ἀκοίμητος προφυλακὴ εἰς τὰ ἄκρα τῆς πατρίδος, ἐτάχθη παρὰ Θεοῦ, ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν διακρύων, εἰς ἄσυλον καὶ ὀρητήριον τῶν προδρόμων τῆς ἐθνικῆς ἀναστάσεως ἀρματωλῶν.

Καὶ ὅμως οἱ ξένοι, κληθέντες, εὐφρονίας χάριν, προστάται, ἐξώρισαν τὴν πατριὸν γλῶσσαν τῆς Ἑπτανήσου, καὶ ἐπέβαλον τὴν Ἰταλικὴν εἰς τε τὰς Ἀρχὰς αὐτῆς καὶ τὰ Δικαστήρια. Ἰδοὺ διατὶ τὰ

Θυμωστικά ποιήματα τοῦ Ζακυνθίου Φασκόλου καὶ πολλὰ ἕτερα ἀξιόλογα ἔργα ἐπιτηνησίων Ἑλλήνων εἶναι καρποὶ τῶν ἰδιοκτητῶν ἡμῶν δένδρων, τοὺς ὁποίους ἀνεμοζάλη σκληρὰ ἀπετίναξεν εἰς ξένα χωράφια.

Ἀλλὰ πρὶν εἶτι καταβῶμεν εἰς τὴν αἵματηρὰν παλαιστράν τῶν ὑπὲρ πατρίδος ἀγῶνων, ἐπεφάνη αἴρνης ἡ τραγικὴ Μοῦσα τοῦ Ἰωάννου Ζαμπελίου, καὶ τὴν ἀρξενωπὸν αὐτῆς καὶ Ἑλληνικὴν φωνὴν ἐχειροκρότησεν ἡ Ἐπτανήσος πρώτη ἐνθουσιώσα.

Οὕτω πρὶν εἶτι προκύψῃ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους ὁ αὐγερινός, ἡ ἀπιδὼν προαναγγέλλει τὰς χαρμασύλους ἡμέρας τοῦ ἔαρος.

Ἴδου τὸ πρῶτον πρὸς τὴν πάτριον φιλολογίαν βῆμα τῆς Ἐπτανήσου.

Ἐπέλαμψεν μετ' οὐ πολὺ αἱ ἡμέραι τῆς ἐθνικῆς ἀναστάσεως, φοβεραὶ διὰ τὴν σφαγὴν τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν προκρίτων, ἐνδοξοὶ καὶ ὑπερήφανοι διὰ τοὺς θριάμβους τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων. Καὶ ἡ ἀγχόνη τοῦ Γρηγορίου, ἡ ἄλωσις τῆς Τριπόλεως, ἡ πρώτη νίκη τοῦ Μεσολογγίου καὶ πάντα τὰ πρῶτα κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν ἐθνικὰ κατορθώματα ἀνεστάτωσαν τὴν λυρικωτάτην ψυχὴν τοῦ Ζακυνθίου Σολομοῦ.

Πνίξας αἴρνης τὴν Ἰταλικὴν φωνὴν, ἐν ἧ ἀνατραφεὶς ἔγραψε καὶ ἐσκέπτετο, ἔσυρεν ἀπὸ τῶν σπλάγχχνων φθόγγους Ἑλληνικούς, καὶ ἔψαλε τὸν μέγαν καὶ ἐνθουσιώδη πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ὕμνον τοῦ

Καθὼς ὁ ἦχος τῶν Μεσολογγιτικῶν πυροβόλων ἔρθανε μέχρι τῆς Ἐπτανήσου, συγκινῶν καὶ καλῶν εἰς τὴν πάλιν τοὺς προθύμους καὶ γενναίους υἱούς της, οὕτω καὶ ἀπὸ τῆς Ἐπτανήσου ὁ διθυράμβος τοῦ Σολομοῦ μετεδόθη ἀστραπηδὸν εἰς τοὺς ἐν Ἑλλάδι ἀγωνιζομένους. Διὰ παντὸς στόματος ἐφέροντο τὰ πατριωτικὰ ἐκεῖνα ἔπη, καὶ ἀνερρέπιζον τὴν φλόγα, ἐν ἧ ἔθερμαίνοντο αἱ καρδίαι τῶν μαχομένων.

Ἄς ἀνθήσῃ τὸ χῶμα, ὅπου ἀναπαύονται λείψανα ἱερὰ, ὁ Σολομὸς καὶ ὁ Ζαμπέλιος!

Ἐστεφάνωσε τέλος ὁ παντοδύναμος τοὺς ἀγῶνας τῆς νέας Ἑλλάδος, καὶ μετὰ μικρὸν ἡ Ἰονικὴ πολιτεία ἀπέβλεπε τὴν ξένην γλῶσσαν καὶ καθιέρωσε διὰ παντὸς τὴν Ἑλληνικὴν.

Ἐκτοτε οἱ Ἐπτανήσιοι ἀδελφοὶ ἔσπευσαν νὰ ἐπιπροσθῶσι τὴν πάτριον φωνὴν, καὶ ἐνῶ αἱ ἐφημερίδες, ἡ Πατρίς καὶ τὸ Μέλλον, ἠμιλλῶντο περὶ κλλιτείας πρὸς τὰς καλλιτέρας τῶν Ἀθηνῶν ἐφημερίδας, ὁ γλαφυρὸς κάλαμος τοῦ Βράηλα καὶ τοῦ νέου Ζαμπελίου ἐτίμα τὴν Ἐπτανήσον καὶ ἐπλούτιζε τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν φιλολογίαν.

Καὶ ἂν κλαίωσι σήμερον ἡ μὲν Λευκὰς τὸν θάνατον τοῦ γέροντος Ζαμπελίου, ἡ δὲ Ζάκυνθος τὴν ἄωρον στέρησιν τοῦ Σολομοῦ, δύο ἄλλα εὐγενῆ αὐτῶν θρέμματα τὰς περηγοῦσι σήμερον, τὴν μὲν Ζάκυνθον ὁ Ἰούλιος Τυπάλδος, τὴν δὲ Λευκάδα ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης.

Καὶ περὶ μὲν τῶν Μημοσέων τοῦ τελευταίου, εἰς ὧν ἐθυμάσαμεν τὸν Θανάστην Βάγιαν καὶ τὸν Σαμουήλ, ἐπραγματεύθη ἤδη ἡ Πανδώρα. Ἄς εἰπω-

μεν δὲ ὀλίγας λέξεις περὶ τῶν ποιημάτων τοῦ Τυπάλδου.

Ἀμφοτέρω οἱ ποιηταὶ ἠσπάσθησαν τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν· ἡμεῖς δὲ ἐν παιήσει ἀρμενοὶ παραδεχόμεθα αὐτήν, διότι εἶναι ἡ γλῶσσα τῆς ἐποχῆς καὶ τῆς καρδίας.

Κατὰ περίεργον σύμπτωσιν δύο θαυμάζομεν ἡμεῖς καὶ ἐκ τῶν ποιήσεων τοῦ Τυπάλδου, τὸν Θάνατον τῆς Χάμκως καὶ τὸ Παιδάκι καὶ ὁ Χάρος.

Ὁ θάνατος τῆς Χάμκως εἶναι καθ' ἡμᾶς μικρὸν ἀριστοῦργημα.

Πνέουσα τὰ λοίσθια ἡ μήτηρ τοῦ Νέρωνος Ἀλῆ,

Στὸ μακρὸν κρεῖσάτι της

Μὴ λύσοι σπαρνάει,

Γιὰ δὲ, μὴ τὸ θάνατο

Βικρια πολημάει.

Ἄκομη στὰ στῆθε:

Τὴν ἄγρια ψυχὴ

Βαστάει μὴ τὰ δόντια

Ἡ μάινκα τοῦ Ἀλῆ.

Σπᾶνει τὸ πρόσωπο,

Γυρίζει τὸ βλέμμα . . .

Καὶ ποῖον εἰς τὴν ὕπερον

Στιγμὴ ἀποζητᾷ;

Τηράει καὶ ἀγωνίζεται

Νὰ βγάλῃ μιλιὰ.

Ἐνταῦθα ὁ ποιητὴς σύρει ἐγκάρδιον ἐπιφώνησιν:

Ἄ θάνατε, σέβασέ της

Τὸ λόγο εἰς τὸ στόμα!

διότι ἡ θνήσκουσα.

. . . λόγια τρομάρα!

Καὶ ἐλέηρου θὰ εἰπῇ,

Φαρμάκια, μαχαίρια

Θὰ ἀφῶν τοῦ Ἀλῆ.

Καὶ ἀρίνει εἰς τὸν ἄξιον αὐτῆς υἱὸν κατάραν καὶ κληρονομίαν τὰ πρὸς τοὺς δυστυχεῖς κατοίκους τοῦ Γαρδικίου φονικὰ μίσση της.

Ἡ προφορικὴ διαθήκη τῆς φοβερᾶς ἐκείνης Ἐριννύος ἔχει ῥαχδαῖον λυρισμὸν καὶ πάθος ἐκφραστικώτατον.

Ἄ κάμε, παιδάκι μου,

Ἐρμιά τὸ Γαρδικί,

Πλατὸ κοιμητήριον

Νὰ βόσκουν οἱ λύκοι.

Ἄ πνίξε στὰ αἵματα

Μαννάδες, παιδιὰ,

Παρθένας καὶ γέροντας

Μαχαίρι, φωνιά!

— 0 —

Φοτιὰ καὶ μαχαίρια!

Στὴν ἐρημὴ ἀγκάλῃ

Τῆς κόρης, συντρίψατε

Τῆς νηὸς τὸ κεφάλι,

Τὸ βρέφος ποῦ τρέμοντας

Βαστάει τὸ βυζί,

Σφαιμένον εἰς τὰ πόδια της

Ἡ μάινκα τὰ ἰδῇ.

Μαχαίρι! . . .

Ἄλλ' ἐν τῇ ἀγωνίᾳ τοῦ θανάτου ἐκλείπουσιν ἅσαι σχεδὸν αἱ δυνάμεις, πλὴν τοῦ μίσους καὶ βλέπει, φοβερᾶς ὀπτασίας, τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ Ἄλῃ σφάζομένους καὶ τὸν Ἄλῃν αὐτὸν κινδυνεύοντα.

Σύρει κραυγὴν ἀπογνώσεως καὶ τρόμου, ἀλλὰ καὶ τοῦ υἱοῦ τῆς ἡ πολιὰ κεραλὴ κυλίσται εἰς τὴν κόνιν καὶ εἰς τὰ αἵματα.

Ἐδῶ θνήσκει ἡ Μέγαρις, ὡς εἰς τὴν ἔπνιξε τὸ φάντασμα τοῦ υἱοῦ τῆς,

* Ἄ βίχεται ἐπάνω μου . . .

* Ἄ μ' ἐπνίξε . . . Ἄλῃ . . .

* Ὁ χάρος τῆς ἀρχαίας

τὴν ἀγρία ψυχή.

Καὶ εἰς τὸ Παιδάκι καὶ ὁ Χάρος εὐρίσκονται τεμάχια ἀξιόλογα, καθ' ἃ ἐπιπολάζει ὁ λυρισμὸς καὶ τὸ πάθος. Τὸ ἀσμάτιον ὅμως τοῦτο θεωροῦμεν ὑποδεέστερον τῆς Χάμου, διότι καὶ ὁ θάνατος καὶ τὸ παιδίον παρατείνουσιν ἐπὶ πολὺ τὸν διάλογον.

Μετὰ τὰς ἰσχυρὰς ταύτας στροφάς,

ΠΑΙΔ. Ἐγὼ εἶν' τὰ βούρα σου,
Καὶ τὸ κορμί
Μετ' τὴν ἀγκαλὴ σου
Εἶν' κρῦο πολὺ.

ΧΑΡ. Ὅσα λουλούδια
Καὶ ἀνθὸς μου δάσπε
Στρέφω στὴν κόρρη μου
Νὰ μὴ κρυώσῃς

ΠΑΙΔ. Θάρρη ζητωτάς με
Καὶ ἂν δὲν μὲ εὐρῆ,
Πολὺ ἡ μαννούλα μου
Θὰ πικραθῇ.

ΧΑΡ. Γνωρίζει ἡ μάνα σου
Τὸ πάτημά μου
Σὲ εὐρίσκει γλήγορα
Στὴν ἀγκαλιά μου.

Ἐάν, λέγομεν, μετὰ τὰς στροφάς ταύτας τὰς ἀξιολόγους καὶ περιπαθεῖς, δὲν ἔχη ὁ ποιητὴς καλλιτέρας—καὶ μὴ τὴν ἀλήθειαν δυσκόλως γίνονται καλλίτεροι—προτιμῶμεν νὰ κλείσῃ τὸ ἄσμα του, ἵνα μὲν εἰς ἡμᾶς βαθυτάτη καὶ ἀνεξάλειπτος ἡ ἐντύπωσις τῆς φοβερᾶς ἀληθείας ταύτης:

Γνωρίζει ἡ μάνα σου

Τὸ πάτημά μου

Σὲ εὐρίσκει γλήγορα

Στὴν ἀγκαλιά μου.

Ἐδῶ ἔπρεπε νὰ παύσῃ ὁ διάλογος, προτασσομένων ἴσως καὶ τινῶν ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα στροφῶν· ἐδῶ ἀμέσως ἔπρεπε νὰ κλείσῃ τὸ ἄσμα οἱ ὀκτὼ τελευταῖοι στίχοι του:

* Ἡ μάνα ἡ ἀχαρῆ

Φθάνει μὲ μὲ,

Καὶ τὸ παιδάκι τῆς

* Ἀποζητά:

Σὲν κρῖνο βλέπει το

Στὰ ἔσθη γερμένω . . .

Τὸ φίλε, τρέμοντα,

* Ἀποχμμένο.

Ἔστε τὸ ἀσμάτιον ἤτο μὲν μικρότερον, ἄφινεν

ὅμως καλλιτέραν καὶ διαρκῆ τὴν ἐντύπωσιν. Εὐμορφος ὁ ἵππος ὅταν, παρεσκευασμένος εἰς μάχην, δάκνη τὰ χαλινὰ του καὶ σκίπτῃ τὰ χρώματα χρεματίζων, ἀλλὰ μήπως δὲν τέρπουσιν τὴν ὄρασιν καὶ τῆς μικρᾶς χρυσαλίδος τὰ ποικίλα καὶ περικαλλῆ χρώματα;

Ὡς ἀμφοτέρω οἱ ποιηταὶ ἔχουσι κοινὰ τὰ προτερήματα, πάθος καὶ φαντασίαν, κοινὰ τοῖς εὐρίσκουσι καὶ τινὰ ἀμαρτήματα, καθ' ἃ τὸ ἰδανικὸν ἀναζητοῦντες πλανῶνται πέραν τοῦ πρέποντος.

Καὶ ὁ κανὼν τῆς συγχωνεύσεως τῶν φωνηέντων, τὸ καλὸν τοῦτο προσὸν τῆς δημοτικῆς ποιήσεως, καταπατεῖται ἐνίοτε χάριν τοῦ μέτρου, αἱ δὲ λέξεις, εἰ καὶ ἡ γλῶσσα εἶναι ἐκλεκτὴ καὶ νευρώδης, πολλαχοῦ ἀκρωτηριάζονται λιόντες, καθῆται, ἀπλογιέται, φέγγος (ἀρχαῖον τοῦτο, ἀντὶ ἀστροφγγιάς) σκόνηται, βόγκουνε (βογκοῦνε), βόγκουν (έβογκοῦσαν) κειῖο, φληθῶ.

Τίς δύναται νὰ μαντεύσῃ ὅτι λιόντες σημαίνει λιοντάρια καὶ κειῖο, ἐκεῖνο; Καὶ ποῦ θὰ εὐθίσωμεν ἂν ἀκρωτηριάζωμεν λέξεις ἤδη ἠκρωτηριασμένας;

Καὶ ὁ λαὸς τὰς ἀκρωτηριάζει ἐνίοτε, ἀλλὰ δὲν δικαιολογεῖ τοὺς ποιητάς. Ἄν ὁ λαὸς λέγῃ ἐκεῖνος καὶ ἐκεῖος, ἀπολογέται καὶ ἀπλογιέται, ὁ καλλιτέχνης ἂς προτιμήσῃ τὰ καλλίτερα, καὶ ἂς ἐκλέγῃ τὰ ὀρθότερα, ἀποβάλλων τὰ τετριμμένα καὶ λίαν χυδαῖα, τὰ ξένα μάλιστα καὶ τὰ κακόφωνα.

Καλῶς νὰ ἔλθῃ λοιπὸν ἡ δημοτικὴ Μοῦσα, χιλιάκις καλῶς νὰ ἔλθῃ, ὅταν καλλιλογοῦσα φέρῃ εἰς ἡμᾶς ἄσματα οἷα ἡ Χάμου καὶ ὁ Θανάση Βάγιας. Ἄλλ' ἂς προσέξωμεν, διότι ἡ γλῶσσα τῶν ἀρχαίων εἶναι πολὺ δυσκολωτέρα τῆς γλώσσης τῶν λογίων, καὶ μὴ θέλωμεν νὰ ἐπεκτείνωμεν τὴν χρῆσιν αὐτῆς πέραν τοῦ κράτους τῆς ποιήσεως. Ἴσως τινὲς τῶν ἐν Ἀθήναις ὑπὲρ τὸ δέον ἀρχαίζοντων ἔχουσιν ἄδικον, ὡς ἄδικον ἔχουσιν οἱ τὴν χυδαίολογίαν ἀποκλειστικῶς ἀσπαζόμενοι. Πάντοτε οἱ ἐπὶ τὰ ἄκρα βεδίζοντες ἐπισφαλῆ τρέχουσι καὶ ἐπικίνδυνον δρόμον. Περὶ τούτου δὲ συμφωνοῦμεν ἡμεῖς μετὰ τοῦ Βαλαωρίτου καὶ ἀποκρούομεν τὴν γνώμην τοῦ Τυπάλδου, ὅστις καὶ τὰ σημειώσεως αὐτοῦ ἐγραψεν ἐν γλώσσῃ δημοτικῇ.

* Ἄς ἦτο τοῦλάχιστον ἡ γλῶσσά του ὅπως δημοτικῇ ἀκούσατε!

α . . . ἂν ἤθελε ἡ γλῶσσα νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀρμονίαν τῆς καὶ ἐκεῖνο τὸ κάτι τι εὐλόγιστον,
« αὐλο, καθαρὸ διαφανές . . . »

Διαφανές, εὐλόγιστον, διατηρῶ εἶναι λέξεις τὰς ὁποίας οὐδέποτε μετεχειρίσθη ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος.

Ἡμεῖς δὲν γνωρίζομεν προσωπικῶς οὔτε τὸν Κ. Τυπάλδον, οὔτε τὸν Κ. Βαλαωρίτην, τοὺς γνωρίζομεν ὅμως ἐκ τῶν ἔργων των, καὶ τοὺς ἀγαπῶμεν διὰ τὰ ἔργα των. Ὅθεν ἂν, ἐπαινέσαντες ὅτι καλὸν εὐροῦμεν, ἐπατάξωμεν καὶ τινὰς ἐπικρίσεις, μὴ βεβαιωθῆ διὰ τοῦτο ἡ καρδίαν των. Πιθανὸν μὲν ὅτι ψέγοντες ἀπατώμεθα, ἀλλὰ καὶ ψέγοντες ἀποδεικνύομεν ὅτι εἰλικρινῶς ἐπαινοῦμεν.

Γ. Χ. ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ.